

עומקא דפרשה

- לא יחגרו ביזע
- מצנפת דכהן גדול
- דין משמוש בניין
- גדר חיוב המכנסים
- ציצית בבגדי כהונה
- התכלת דבגדי כהונה
- שער הציון
- משיב כהלכה
- תגובות

- הציצה בבגדי כהונה
- בגדי כהונה ממושטשין
- שואל כענין
- מדין הכהונה או העבודה
- כלאים באבנט דכהן הדיוט
- כלאים בבגדי כהונה
- עיון ורחיצה לפני הלבישה
- מקרע בגדי כהונה
- לכבוד ולתפארת

פר' ויקהל פקודי - בעניני בגדי כהונה
ערש"ק כ"ו אדר תש"ע

בגדי כהונה ממושטשין במקצת

בגדרי החציצה דבגדי כהונה

הרב יצחק ליסיצין

הרב יואל טויב

בזבחים (פח). איתא, בגדי כהונה נתגעלו אין מכבסין אותן. וכתב בליקוטי הלכות, מסתברא דגעול לא נקרא רק אם היה עליו לכלוך ממש שהיה אדם מתבייש כן לעמוד לפני גדולים, אבל אם נטף על הבגד טיפה מועטת של דם ושמן אינו בכלל זה, וכן משמע מלשון הרמב"ם פ"ח מכלי המקדש ה"ה, וז"ל, כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן וכו', הרי דנקט בלשונו צואין דוקא, וע"י נטף טיפה בעלמא לא מקרי צואין ובודאי מהני כיבוס בזה לכו"ע, ואפשר עוד דאם עבד בהן קודם כיבוס אין לפסול עבודתו משום זה, דאי"ז בכלל היו בגדיו מלוכלכין [=ממושטשין], ומ"מ צ"ע בזה, עכ"ל.

בזבחים דף יט ע"א ילפינן מדכתיב במכנסים ילבש על בשרו שלא יהיה דבר חוצץ בין בגדי כהונה לבשרו, ובבית הלוי [ח"א ס"ג ס"ג] הבי"ד הרמב"ם דחציצה היא רק בין בגדים לגופו ולא בין בגד לבגד וביאר הביה"ל דיסוד חציצה דבגדי כהונה אינו מדין חציצה אלא דגדר הלבישה שהבגדים היו ממש על הגוף וביאר דלכך אמרו דאף אוריר חוצץ ועיין ברכי יוסף [אוה"ח כ"ז א'] דהבי"ד המל"מ [פ"ב מיהכ"פ ה"ב] דמש"א במסכת יומא דכה"ג טובל ומסתפג, וצ"ב מה צריך להזכיר לן שמסתפג, וביאר דהכוונה דמדן חייב להסתפג דאל"כ המים מהוים חציצה בין בגדו לגופו, וכתב הברכ"י דלא גרע מים מאויר דחוצץ בגדי כהונה, ולפ"ז כתב דה"ה בתפילין מים חוצצים דחציצת תפילין כבגדי כהונה כמבואר ברא"ש.

בספר עבודת הקרבנות (ח"א סי' יא בביאור ס"ק ג) כתב ושיעור הטשטוש הוא אפילו במשהו מלוכלך בטיט כמו שפרש"י בזבחים (יח), כיון שניכר הלכלוך פסול דף בדיעבד דאינו לכבוד. ואולי י"ל דלא פליגי, ודוקא טיט פוסל במשהו, משא"כ אף אצל הכהנים בעבודתם בכך, אינו פוסל במשהו, כענין שאמרו בזבחים (צח) - שדם אינו חוצץ בבגדו של טבח, ובכך יתיישב מה שפרש"י בזבחים שם ממושטשין - בטיט, דקשה דהא בפסחים (סה) מפורש שממושטשין בדם. אלא י"ל דבטיט אפילו משהו פוסל, משא"כ דם פוסל רק בהרבה כגון שעד ארכובותיהם מלא דם.

והק' הברכ"י על המל"מ מגדמ' פסחים [ס"פ תמיד נשחט] דהכהנים הלכו בתוך הדם בעזרה בשחיטת הפסח והק' הגמ' דהוי חציצה בין רגלו לריצפת העזרה ותו' דלח אינו חוצץ א"כ ה"ה בבגדים דמים אינם חוצצים ותו' דיש לחלק בין חציצת בגדי כהונה לחציצת רגלי הכהנים ולשאר חציצות דכאן הוא דין שהבגד היה על בשרו והיינו כהביה"ל.

אך בתפארת ישראל (חומר בקודש פ"א אות כ) כתב דביומא (נט) שמעינן בטשטוש דסגי כשהוא נראה, אפילו הוא משהו, דטעם פסולו הוא מדכתיב לכבוד ולתפארת, עכ"ד. וע"ש ביומא דקתני שנותן הדם על המזבח ממעלה למטה כי היכי דלא ניתוסן מאניה, והבין התפא"י שאם יתלכלך בית ידו יפסל משום טשטוש משהו, וצ"ע דלעז"ז אינו מוכרח כלל. ועכ"פ מבואר דסבר התפא"י שגם דם פוסל במשהו כשיניח, ושמה הליקוטי הלכות נתכוין רק לטיפה פחות מזה, ויל"ע.

ובשו"ת עמודי אור סי' ל"ז דן על חציצת מים בין ידו ללולב והבי"ד המל"מ דמים חוצצים בבגדי כהונה וה"ה בלולב ולא ס"ל חילוק הברכ"י שאך הק' ע' מסוגיא דפסחים דלח אינו חוצץ והוסיף דאיל"ח חציצת בגדי כהונה מרגלי הכהנים דבזבחים כ"ד א' מבואר בגמ' דמקור חציצת רגלי הכהנים מחציצת כלי שרת וביאר תוס' [דלא כרש"י שם] דכלי שרת היינו בגדי כהונה א"כ מבואר לתוס' דחציצת בגדי כהונה ורגלי הכהנים דין שווה להם וקשיא לברכ"י משם.

ולכאוי יש להוכיח כהליקוטי הלכות ממה שנאמר (תצוה טו כא) 'ולקחת מן הדם וגו' ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו, ומפורש דמקצת דם ושמן אינו פוסל הבגדים, אך י"ל דכשמצותן בכך שאני דלא נחשב לכלוך, וגם אם מיקרי לכלוך לדין ממושטשין, אכתי אפשר דלא מיקרו צואין לאסור לכבסם, וכיבסום אח"כ, והראוני שכך כתב בדרך שיחה (ח"א עמ' שיח).

אמנם לכאוי יש להוכיח לברכ"י דבגמ' זבחים כו ע"א דנו שם על נתלה באויר ועשה עבודה ומשום דלאו דרך שירות משמע דמדן חציצה ליכא חסרון אף דבבגדי כהונה אוריר חוצץ ובפרט דכתב הברכ"י דיסוד חציצת מים הוא מדין חציצת אויר, אלא דצ"ע מקושיית העמודי אור מזהבחים כד בתוס' דמבואר דחציצת רגלי הכהנים נילף מכבגדים.

שואל כענין

הרב מנחם ש. כהן

■ עי' תוס' קידושין סו. שכה"ג רשאי ללבוש ציץ, גם שלא בשעת עבודה משום שנאמר והיה על מצחו תמיד, ויש לברר האם גם משוח מלחמה שייך לדין הזה או שהוא דין מסוים ככהן גדול.
והנה בסוגיא יומא ז: דנה שאי נצרך ציץ לריצוי בשעת לבישה, מה יקרה ביו"כ שכה"ג משמש בד' בגדים, וקי' למה לא נימא שמשוח מלחמה במשמש בח' בגדים ילבש את הציץ, ואי נימא שרק לכה"ג הותר שפיר.

ונרא' דבבגדי כהונה עצמם יש ב' דיני חציצה דין חציצה ככל התורה דע"י חציצה א"יז נחשב מלובש עליו ויש עוד גזה"כ מיוחדת שילבש על בשרו והוא דין בצורת לבישת בגדים שיעו בבשרו וכמש"כ הביה"ל, ונרא' פשוט דמה דילפי עזרה מבגדי כהונה היינו לענין דיחשב שמלובש עליו וכמו"כ שיחשב שהכהנים מונחים בעזרה אבל הדין המיוחד דבשרו נוגע שהוא דין בלבישה א"א למילף לרגלי הכהנים.

■ המשכן היה גבוה י' אמות, ומרעה"ה מבואר בחז"ל שהיה גבוה י' אמות וקי' כיצד נכנס משה למשכן לעבוד עבודה, ואי נימא שהנך אמות שוחקות ושל משה עצבות שפיר, וע' מנ"ח מ' צה שדן בזה.
ולכאורה י"ל שהתכופף מעט ונכנס, וזה שפיר אם משה שמש בחלוק לבן, אכן אי שימש בח' בגדים יש לדון שאי התכופף יש כאן חסרון של מרושלים, וע' שטמ"ק הנדפס מחדש ומעט בכורות בזה.

אלא דמצאתי בסדרי טהרה [קצח נ"ב] דג"כ הזכיר דיש ב' דינים אלו אלא דהזכיר זה אף לענין רגלי הכהנים דיש דין שרגלו לא יהיה חציצה ודין ב' שאינו מענין חציצה שיהיה בעזרה וא"כ לפ"ד קשיא קושיית העמודי אור דכמו דלח אינו חוצץ בעזרה ה"ה בבגדי כהונה.

■ והנשיאים הביאו את אבני השם, ופרש"י לפי שאמרו מה שיחסר צבור אנו מתנדבין כיון שהשלימו ציבור את הכל אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני השם עכ"ל בקיצור מעט, וקי' מאחר שעדין חסרו אבנים לחושן א"כ לא הושלם נדבת המשכן.
והמבואר בזה שמצות ועשו לי מקדש לא כוללת בגדי כהונה והמכון שהשלימו את הנדבה הנצרכת לבנין הבית, וראה גם קוב"ש ב"ב ח. שהגם שלצורך נדבת המשכן היה דין ליקח רק מאת אשר ידבנו לבו, לצורך בגדי כהונה היה אפשר למשכן ועל זה קאי הקרא והם יקחו את הזהב, וכן נקטו האחרונים שהאיסור לעשות כתבנית כלי המקדש, לא נוהג בבגדי כהונה ע"י משך חכמה פקודי.

ונרא' בהקדם לזה לבאר דעולה לסדרי טהרה דלח אינו חוצץ אינו דין מדיני החציצה ולדעת הברכ"י הוא דין מדיני החציצה, ולכאוי תלוי בפלוגתא דהראשונים בטעם דלח אינו חוצץ [עיין באורך בקה"י [טהרות סי' נ"ח] דדעת המרדכי משום דאינו מקפיד ולפ"ז זה שייך דווקא לעניני חציצה, ודעת התוס' חולין כו' ע"ב דמאי כיון דהם מחלחלי ומים של הטבילה עברות בתוכם אינם חציצה [וצ"ל דסגי ביכול לעבור אף דאינו עובר בפועל] והתוס' כתב לפ"ז דבמצב דאינו מחלחל לא יועיל הטבילה, ואם היסוד דמחלחל א"כ אי"ז נפק"מ בין דין חציצה לשאר דינים וכן י"ל לסדרי טהרה ולפ"ז לכאוי יל"ח בין בגדי כהונה לבין רגלי הכהנים בע"מ [ממה שחילק הברכ"י] לפי הסדרי טהרה דצ"ל דס"ל כתוס' דלח אינו חוצץ משום דמחלחל וא"כ יל"ע דבשלמא בטבילה המי הטבילה מחלחלים בלח אבל שאר חציצות מאי איכא למימר וי"ל דרגלי הכהנים נמי אגב דוחקא אין המים מפריעים ליגע בקרקע ואינו חציצה ולפ"ז בבגדי כהונה דליכא דוחקא שפיר כתב המל"מ דאף לח חוצץ וכן תי' במקור ברוך [סי' י"ט] לקושיית העמודי אור על המל"מ ולפ"ז יוצא דבתפילין שיש דוחק ליכא חציצה לסדרי טהרה דלא כברכ"י דתפילין חמור כבגדי כהונה.

כלאים בבגדי כהונה

הרב יצחק לוי

התוס' ביבמות (ה: ד"ה כולה) הקשו, דהכי ילפינן מכלאים בציצית עדל"ת בכל התורה כולה, הא איכא למיפך מה לכלאים שהותר מכללו בבגדי כהונה, ואור"י דהתם נמי משום דאתי עשה דבגדי כהונה ודחי לאו דכלאים ואין זה הותר מכללו, ומ"מ מבגדי כהונה א"א למילף בעלמא עדל"ת, דשאני בגדי כהונה דמצוותו בכך, ועוד דצורך עבודה שאני, עכ"ד.

ומבואר מדברי התוס', דאע"ג דבגדי כהונה מצוותו בכך, מ"מ אינו בגד הותרה רק מדין עדל"ת. ותמה בקהילות יעקב (סימן ד), דמדברי רש"י (ברכות כ.) מבואר דהתירא דמת מצוה לכהן וזויר אינו בגד דחויא, אלא משום דעיקר האזהרה דטומאה לא נאמרה על טומאה זו דמת מצוה, ובתוס' שם הקשו דא"כ בכל עדל"ת נימא הכי, ותיירף בקובץ הערות (סימן ה) בשם הרמב"ן ועוד דשאני מת מצוה שא"א לקיימו אלא בטומאה, וכל כה"ג לאו דיחוי הוא אלא עיקר האזהרה לא נאמרה, ובבית הלוי (ח"א סימן א) כתב דכן דעת הראב"ד לגבי כלאים בבגדי כהונה, ולפ"ז הדרא קושיית התוס' לדוכתא, דא"כ היכי ילפינן עדל"ת מכלאים בציצית, מה לכלאים שכן הותרה מכללה אצל בגדי כהונה.

עוד קשיא, דבערכין (ג:) הו"א לפטור כהנים מציצית הואיל ואשתרי כלאים לגבייהו, וקמ"ל דחייבין, דנהי דאשתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אשתרי, ותמה בבית הלוי (ח"א סימן א), דהרי האיסור דכלאים אינה **מעשה** הלבישה אלא **הנאת** הלבישה, וראיה לזה ממוכרי כסות, וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ביבמות שם, וא"כ למה אמרו דלכהנים הותר איסור כלאים, הרי מעולם לא נאסר להם כיון דמלל"ג, ואע"ג שיש הנאת הגוף בהדי מצוה, הא שיטת הרשב"א (נדרים טו.) דגם כה"ג אמרינן מלל"ג.

וכה"ג יש לתמוה על דברי התוס' הנ"ל שנקטו דהיתר כלאים בבגדי כהונה הוא משום עדל"ת, והרי כיון דמלל"ג הוא מותר מעיקרו, וכע"ז תמה ע"ד התוס' בשו"ת ברית אברהם (או"ח סימן ג.) אלא די"ל דהתוס' חולקים על דברי הרשב"א הנ"ל וס"ל כדעת הר"ן (נדרים טו:) דהיכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה לא מלל"ג, וכן צידד בב"א שם, אמנם אכתי יקשה לדעת התוס' (כלאים פ"י הל"ב) דס"ל ג"כ דהיתר כלאים בבגדי כהונה הוא משום עדל"ת, ובפר"ח (או"ח סימן תקפו) הוכיח בדעת הרמב"ם דס"ל כדעת הרשב"א דגם היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה אמרינן מלל"ג.

והנראה בזה בעה"ת, דהנה ביומא (סט.) אמרינן דכיון דבגדי כהונה קשין הם אין בהם משום כלאים, ותמהו התוס' שם, דא"כ היכי אמרינן בערכין שם דכהנים **אשתרו** להו כלאים בשעת עבודה, דכיון דקשין הם אין בהם משום כלאים כלל. ור"ת תירץ דהתירו קשין רק בהצעה דל"ה איסורו רק מדרבנן. ולדבריו גם קשין אית בהו הנאה, וכ"כ להדיא הראב"ד בביצה (טו.).

אמנם דעת רש"י ביומא שם דקשין מותרים גם בלבישה, והדרא קושיא לדוכתא. והר"ן תירץ שיטת רש"י עפ"י תירוצו של הבעה"מ בביצה שחילק בין אבנט לחושן ואפוד, דרק אבנט הוי קשה ומותר בלבישה, אבל חושן ואפוד הם רכים ואסורים בלבישה, ומזה ילפינן בערכין דאשתרי לכהנים כלאים. אמנם הראב"ד שם תמה ע"ז, שהרי הטעם שהאבנט קשה הוא מפני שחוטו כפול, והחוטים של החושן והאפוד כפולים הרבה יותר ממנו כמבואר ביומא שם.

וע"כ נראה שמוכח בדעת רש"י כמו שתירץ בשו"ת בית יצחק (או"ח סימן ה סק"ב) לקושיית התוס' הנ"ל, דנהי דבגדי כהונה קשין הם, מ"מ אסורים בלבישה, דהנה עיקר הדבר דבעינן **הנאת** לבישה בכלאים אינו מפורש בתורה, אלא ילפינן ליה מדכתיב "לא תלבש", וסתם לבישה אית בה הנאה, ולפ"ז י"ל דכיון דבגדי כהונה מקרי לבישה בתורה, ה"ה דנחשב לבישה לענין כלאים, (ודומה לזה כתב המרדכי בקושיית התוס' בחולין ח.) אהא דס"ל לרבינו אליהו דתפילין צריך לקשרן בכל יום, והקשו התוס' דא"כ אמאי אסור לקשור בשבת, והרי הוי קשר שאינו של קיימא, ותיירף המרדכי דמיגו דהוה קשר לענין תפילין הוה קשר לענין (שבת), ואפ"ה התירה התורה לכהנים ללבש כלאים, וע"כ דהוי בגד אישתרי. וע"ש שתירץ לפ"ז קושיית השג"א על הרמב"ם ועוד.

ומעתה מיושב היטב קושיית הבית הלוי על הא דערכין, וכן הקושיא הנ"ל על הרמב"ם, דכיון דבגדי כהונה קשין הם ואין בהם הנאה, ולא נאסרו אלא משום דרחמנא אחשביה ללבישה, אין מקום להתירם כלל משום מלל"ג, דהרי אין איסורם תלויה בהנאה אלא בלבישה, וע"כ מותרין רק משום דאיתשרו.

ומעתה ניחא גם קושיית הקהילות יעקב על רש"י, דרש"י לשיטתו לק"מ, דכיון דשיטת רש"י דבגדי כהונה קשין הם ולא נאסרו אלא משום דהתורה אחשביה ללבישה, א"כ אף שמצאנו שהתורה התירה אותם בלבישה לצורך עבודה ואיתשרו כלאים לגבי כהנים, מ"מ אין מזה פירכא על מה דילפינן עדל"ת מכלאים בציצית, דהרי כלאים בציצית הם רכים דאית בהו הנאה וחמיר איסורם, ולא מצאנו שהתורה התירה מכללה רק קשין דאיסורם קיל, דלית בהו הנאה ואין איסורם רק מצד אחשביה, ואין מזה ראייה לרכים, וא"ש היטב.

בגד"כ מדיני הכהונה או מדיני העבודה

הרב מרדכי טורק

בזבחים יז: ילפינן מקרא דהעובד מחוסר בגדים מחלל את העבודה, מדכתיב וחגרת- והיתה להם כהונת עולם בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, והנה בקידושין ל"ו ע"ב הקשה תוס' בד"ה חוץ [והוא המשך מדיבור הקודם כמש"כ הב"ח והמהרש"א]. אמאי בעינן קראי למעוטי נשים מעבודה תיפוק ל"י דלית להו בגדי כהונה ותיירף תוס' בתרי גווני או דבאמת איירי קרא בלבשו בגדי כהונה. א"נ י"ל כיון שלא נצטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים, עכ"ד. ומבואר כאן דנחלקו הנך תרי שינוי דתוס' בהא אי נשים הוי כשרים בעבודה אי בעו בגדי כהונה או לאו. ויש לעיין במה תלוי נידון זה ומהו יסוד פלוגתייהו.

ונראה יסוד פלוגתייהו הוא בדין הבגדי כהונה הנצרכים לעבודה ובלעדם העבודה מחוללת. אי הוו מצרכי העבודה, דכשם שהעבודה צריכה כלי שרת. צריכה גם בגדי כהונה, או הוו מצרכי הכהן, דתנאי התנתה תורה דכהן לעבודה מקרי דווקא כהן הלבוש בגדים הא לא"ה לאו כהן הוא לענין העבודה. וכמשמעות לשון הדרשא בגמרא בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם. אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, ומוכח להדיא מהאי לישנא דלאו מדיני העבודה הוא אלא מדיני הכהונה. [הן ודאי אף בלא הבגדים מקרי כהן לענין נשיאת כפיים ואיסור נשואי גרושה וכדו, מ"מ כהונה הנדרשת לעבודה מותנית היא בלבישת הבגדים].

ובהאי ספיקא איכא לפרושי פלוגתייהו דהנך תרי שינוייא דתוס' דלישנא קמא ס"ל דדין בגדי כהונה מדיני העבודה הוא ולהכי בכל גוונא בעי בגדים ואם אשה שלא נצטוותה בבגדים מכל מקום כיון שהעבודה היא המחייבת את הבגדים לא יתכן עבודה ללא בגדי כהונה. אמנם אידך שינויא דתוס' ס"ל דבגדים צורך הכהונה נינהו וא"כ כהן שנצטוו מעכב אצלו הבגדים אבל כהנת שלא נצטוותה לא.

שוב מצאתי שזכיתי לכוון בביאור דברי תוס' אלו לד' הגאון בעל אתון דאורייתא שבספרו כלל י"ט ס"ה (ד"ה ודע) נסתפק בהספק הנ"ל. ובספרו בית האוצר ח"ב מערכת ב-ג כלל י"י. הזכיר שוב ספיקו ושם תלה זה בדברי התוס'. וברוך שכינותי לדעתו הגדולה.

אשר לפי זה נראה דתוס' לשיטתיהו אזלי בדוכתי אחריתי. דהנה תוס' בקידושין נ"ד א' (ד"ה בכתנות) כתבו דבגדי כהונה דין כלי שרת אית להו. אמנם הרמב"ן והריטב"א שם נחלקו על דבריו וכתבו דאין הם אלא מכשירים לעבודה ותו לא. והביא דבריהם במשנה למלך פ"ח מכלי המקדש ה"ה.

וביאור פלוגתייהו י"ל דתלי נמי בהך ספיקא דאי נימא דמצרכי העבודה נינהו א"כ יש ליתן להם דין כלי שרת [ואי"ז כ"כ מוכרח כיון דאין משתמשים בהם ממש לצורך העבודה אף דהוו מדיני העבודה] אבל אי נימא דמצרכי הכהן העובד הוא א"כ ודאי דאין הן אלא מכשירין בעלמא.

ולפ"ז נראה דתוס' לשיטתיהו אזלי והריטב"א לשיטתי אזיל. דהנה גבי נשים כתב הריטב"א בקידושין ל"ו דכיון דלא נצטוו אין בהם דין בגדים, וכשינויא בתרא דתוס' שם. והיינו דס"ל דבגדים צורך הכהן נינהו. ולהכי באמת תוס' דס"ל לשינויא קמא דגם חייבות בבגדי כהונה והיינו משום דס"ל דבגדי כהונה מצרכי העבודה הוי וכמש"כ לעיל. להכי ס"ל דבגדי כהונה דין כלי שרת להם, ולא מכשירים בעלמא. [ולפ"ז נצטרך לומר דד' תוס' בדף נ"ד הם רק לשינויא רמא דידהו בדף ל"ו] כן יתכן לכאור.

ובעיקר דעת התוס' דבגדי כהונה דין כלי שרת להם יעוין בהמקנה שם (ד"ה עוד נראה), שכתב להוכיח כד' הריטב"א דלית להו דין כלי שרת מהא דאמרינן בפ"ק דמגילה דאחשוורוש לבש בגדי כהונה ומ"מ לא מצינו שנענש עליהו כמו שנענש במה שנשמש בכלי המקדש והיינו משום דאמרינן בע"ז נ"ב דכל כספא ודהבא דהוי בירושלים נתחלל. וכ"ז לא שייך בכלי שרת שאין יוצאין לחולין. והשתא זה אתי שפיר רק לדעת הריטב"א דבגד"כ אין להם דין כלי שרת אבל לדעת תוס' דדין כלי שרת אית להו אמאי לא נענש עליהם עכ"ד. ולכאור יש לומר דאף אי דין כלי שרת להן, מ"מ אין בזה כ"כ תביעה כיון דליהנות ניתנו כדאמרינן בקידושין שם, משא"כ בכלי המקדש שלכל ידוע שלא ניתנו ליהנות בהן בני אדם וחמיר הוא לאינשי לפיכך נענש בזה ביותר.

כלאים באבנט דכהן גדול והדיוט

הרב אברהם גרינולד

כתיב (ל"ט פכ"ט) "ואת האבנט שש משזר ותכלת ורגמן ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה ה' את משה". מבואר שהאבנט היה עשוי מכלאים, והנה נחלקו האמוראים, (יומא ו') אם רק של כהן גדול היה עשוי מכלאים או גם האבנט דבניו. והנה מדקדוק הפסוקים משמע כמ"ד שרק אבנטו של כה"ג היה מכלאים, דהנה בפסוקים הקודמים (כ"ז כ"ח) כתיב ויעשו את **הכתנות** שש מעשה אורג לאהרן ולבניו, ואת **המצנפת** שש (כה"ג) ואת **פארי המגבעת** (כהן הדיוט), ואת **מכנסי** הבד שש משזר, הכולם כתב בלשון רבים וכלל יחד בגדי אהרן ובניו או שפירט כל אחד להדיא (לגבי מצנפת וכובע) ואילו לגבי האבנט כתב בלשון יחיד ואת האבנט וגו' ולא כתב את האבנטים, משמע דקאי רק על אבנט דכהן גדול.

הרב יעקב ישראל הופמן

בגמ' זבחים י"ט א' דרשו מדכתב לגבי לבישת הבגדים "על בשרו" ילפי שלא יהא דבר החוצץ בינו לבגדים, ופסק כן הרמב"ם בפ"י מכלה"מ ה"ו. והנה בגמ' ב"ק פ"ב א' אמרו דהיכא דדין החציצה הוא מדאורייתא, יש חיוב לעיין קודם לכן לבדוק שאין חציצה, עיי"ש. ולפ"ז נראה דאף בלבישת בגד"כ צריכים להזהר לעיין בגופם קודם שלובשים הבגדים לבדוק שאין בהם חציצה, וכ"כ ביריעות שלמה סופ"ז מכלה"מ.

ותירה מכך נראה דאפשר שאף יהיו צריכים לרחוץ גופם קודם לבישת הבגדים, דהנה בגמ' שם אמרו דעודא תיקון חיוב רחיצה קודם הטבילה, וכ' שם התוס' (ד"ה ושתהא) דתקנתו היא רק לגבי רחיצת הראש, אבל רחיצת כל הגוף אינו אלא מנהג ואינו בכלל התקנה, וכ"כ בב"י (יו"ד ריש סי' קצ"ט) בשם הר"ן, וכן נקטו הפוסקים עיי"ש בש"ק. אמנם דעת הראב"ד (בעה"נ שער הטבילה סי' ג') דהרחיצה אינה מנהג אלא הוא חיוב גמור, דחלק מחובת העיון הוא שירחץ הגוף כולו לוודא שאין בו שום דבר החוצץ, עיי"ש. ולפ"ז י"ל דלדעת הראב"ד יהא חיוב לכהנים לרחוץ כל גופם קודם לבישת הבגדים, דהלא כשם שחייבים לעיין בו קודם ה"נ חייבים לרחוץ קודם. [שו"מ במג"א או"ח סי' כ"ז סק"ד] שהביא מהש"ה דיש לרחוץ מקום הנחת התפילין שלא יהא בו חציצה, ולמד כן מבגד"כ, עיי"ש, ומבו דס"ל למג"א דבגד"כ צריך לרחוץ גופו קודם שלובש הבגדים.]

ולענין עיכוב בדיעבד כשלא עיינו ולא רחצו קודם הלבישה יש לדון בזה, דהנה לגבי נדה שטבלה ולא עיינה קודם הטבילה לא עלתה לה הטבילה אפי' שנמצאה אח"כ בלא חציצה, ואילו היכא שעיינה בגוף קודם אלא שלא עיינה בבית הסתרים אינו מעכב בדיעבד משום דבבית הסתרים אי"צ שיהא ביאת מים אלא רק שיהא ראוי לביאת מים, (יו"ד קצ"ט ס"ח, ט).

צ"ב בזה, דאף בבית הסתרים אפשר והיה חציצה בזמן הטבילה ולא היה ראוי לביאת מים, ומאי שנא משאר הגוף דמעכב דחיישי שמא לא באו שם המים מחמת החציצה, ושמעתי לבאר בזה דלגבי שאר הגוף דמעכב דחיישי שמא לא היה שם ביאת מים וא"כ הוא ספק בעצם הטבילה, ומשא"כ לגבי בית הסתרים דאי"צ שיהא שם ביאת מים אלא רק שיהא ראוי לביאת מים, א"כ לא היה ספק בעצם הטבילה דממילא אין במקום זה טבילה ממש, אלא הוא ספק פסול בטבילה, ומשו"ה בבית הסתרים אינו מעכב בדיעבד כיון דודאי היתה טבילה והוא רק ספק אם היה איזה פסול או לא, ודוקא בשאר הגוף הוא מעכב משום דהוי ספק בעצם הטבילה דאפשר דכלל לא היתה טבילה במקום זה.

ומעתה יש לדון כן לגבי בגד"כ, דיש לחקור בגדר הפסול כשיש חציצה בינו לבגדים, אי חשיבין ליה כאילו אינו לובש כלל בגד"כ מאחר ואי"ז לבישה כדניה, או דשפיר חשיב שלובש הבגדים אלא הוא פסול בצורת הלבישה דאסור שיהא דבר החוצץ בין הבגד לגוף. ולהצד דלא חשיב לבישה, א"כ י"ל דהיכא דלא עיין בגופו קודם הלבישה הוא ספק בעצם הלבישה, דאפשר דיש כאן חציצה ואינו לובש כלל בבגד"כ, וא"כ ודאי דמעכב בדיעבד, דומיא דנדה שלא עיינה בגופה קודם הטבילה, ולהצד דחשיב לבישה אף כשיש חציצה אלא דהוא פסול בלבישה, א"כ י"ל דכשלא עיין הוא רק ספק פסול ולא ספק בעצם הלבישה ולא יעכב בדיעבד דומיא דנדה שלא בדקה בבית הסתרים.

בדין חגירת האבנט

כתב הרמב"ם (פי' מכלה"מ ה"א) וז"ל: ואח"כ חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו ומקיפו כרך על כרך עד שגומר וקושר, עכ"ל. ויש לדקדק מש"כ שלבסוף קושרו, דמנין לחדש חיוב קשירה באבנט.

וכיוצ"ב כתב הרמב"ם בהלכות תפילין (פ"ג הי"ב) ברצועה של יד דיכרוך ג' כריכות ויקשור, וכ' שם רבנו מנוח ואפשר לומר דתקנת הגאונים היא כדי שלא תשטמ הרצועה למעלה, וכל רצועה הנכרכת ג' כריכות וקשר אחד לא במהרה תשטמ.

ובתשובת פאר הדור (סי' ע"ג) כתב הרמב"ם דעיי שקושר הרצועה באצבע הוי קשירה תמה, עיי"ש. [ולפ"ז כ' המשכנות יעקב או"ח סי' כ"ט דיש לקשור הרצועה של יד על הזרוע קודם שמיני תש"ר ואח"כ יכרוך על האצבע ויקשור שוב, עיי"ש].

ונראה דלזה נתכוין הרמב"ם במש"כ בחגירת האבנט שצריך לקושרו לבסוף, דעיי שקושר הוי חגירה תמה והוא השלמת החגירה.

ובדרך חכמה (סק"ז) דקדק מל' זה דבעינן שיהא לזה דין קשר ממש ולא סגי בעניבה לחוד. [אמנם בעל פה חזר בו מזה כששאלתיו זה ב' פעמים, וס"ל דהוא רק כדי שלא יפול וסגי בעניבה].

הרב אהרן קסלר

בגמ' יומא עב. המקצע בגדי כהונה לוקה שנאמר לא יקרע, ולא נתבאר כמה הוא השיעור שאם קרע לוקה ומצינו בזה כמה דעות באחרונים, בשפת אמת (יומא שם) כתב דאם קרע עד שיוצא מכדי טומאה לוקה ובמרחשת (סי' ב') כתב דרק אם קרע עד שביטלו מהכשר עבודה [דבגד קרוע אם עבד עבודתו פסולה כמבואר ברמב"ם פ"ח מכלי המקדש] לוקה אבל במשהו שעדיין לא נפסל לעבודה אינו לוקה, במלבי"ם פ' שמיני (ו' ו' סי' ל') כתב בשם הרמב"ם דשיעורו בכל שהוא, ובצפנת פענח (הפלאה השמטות נד.) כתב דשיעורו בטפח דאם קרע טפח לוקה.

ונראה דפולגתתם תליא במה דיש לחקור בגדר האיסור קריעה בבגדי כהונה ויש לומר בזה ג' צדדים א': האיסור הוא לבטל ממנו שם בגד, ולפ"ז השיעור להתחייב על קריעתו הוא בכדי שביטל ממנו שם בגד וכמו שכתב השפת אמת דשיעורו עד שיביטל ממנו דין טומאה, או ד"ל דגדר האיסור הוא לפסולו מעבודה ולפ"ז שיעור הקריעה שמחוייב עליה הוי בקרע כ"כ שכבר נפסל לעבודה וכמו שכתב המרחשת, וצד ג' י"ל דהאיסור הוא עצם הקריעה כעין האיסור דלא תעשון כן לד' אלוקיכם, ולפ"ז שיעור הקריעה במשהו או עכ"פ בטפח.

ברש"ש (יומא שם) הקשה דבגמ' פרק החליל מבואר דמבלאי כתנות הכהנים היו עושין פתילות לשמחת בית השואבה והרי הקורע בגדי כהונה עובר בלאו ות"י הרש"ש דבלאי בגדי הכהנים כבר אינם ראויים לעבודה וע"כ ליכא בהו איסור לקרוע, וכ"כ המנח"ח (מצוה ק"א) דבגדים שנפסלו מעבודה ליכא איסורא בקריעתן.

ובפשטות מבואר בזה דאיסורא דלא יקרע הוא משום שמבטלו מהכשר עבודה וע"כ היכא שכבר אינו ראוי לעבודה ליכא בהו איסורא [ואינו מוכרח].

אמנם קשה הא בגדי כהונה שבלו אם עבד בהן עבודתו כשרה כמבואר ביומא יב: ילבש לרבות את השחקין (ועיי אבי עזרי פ"ה ממעילה ה"ד) וא"כ כיון דבדיעבד ראויין הן לעבודה אמאי ליכא בהו איסור קריעה.

וביותר דברמב"ם (פ"ח מכלי המקדש ה"ה) מבואר דאף בגדים שנפסלו רק מדרבנן גם עושין מהן פתילות ז"ל כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסים אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים עכ"ל והטעם שאין מכבסין אותן מבואר בגמ' מנחות פח. משום שאין עניות במקום עשירות ובר"ש משנין (תו"כ צו פ"ו ה"ח, הובא בספר דרך חכמה) כתב דדין זה אינו אלא מדרבנן והאחרונים כתבו (עיי' בדר"ח שם) דאינו אלא לכתחילה ובדיעבד לא פסלי עבודה, ותמוה לומר דמשום דין לכתחילה דרבנן פקע מיניהו איסור דאורייתא של קריעה.

ושמא יש לומר לפמש"כ הרמב"ם (פ"ט ה"ג) דאיסור קריעה הוא רק בדרך השחתה ז"ל והקורע פי המעיל לוקה שנאמר לא יקרע והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורע דרך השחתה לוקה עכ"ל ובפשטות בא הרמב"ם לאפוקי אם קורע בשביל שצריך לתקן הבגד עצמו דליכא איסור אבל היכא דקורע בשביל לתקן דבר אחר הוי בכלל האיסור דכלפי הבגד הא הוי השחתה, אבל שמא י"ל דהיכא שהבגד כבר אינו ראוי לכתחילה לעבוד בו ואין אפשרות לתקנו אם קורעו לעשות ממנו פתילות ל"ה דרך השחתה דאדרבה מעלהו שלא יעמוד ללא שיעשו בו שום עבודה עד שירקב וע"כ שרי לעשות ממנו פתילות, וצ"ע.

שואל כענין

הרב מנחם ש. כהן

הרמב"ם פ"י כלאים הל"ב כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה לוקין והראב"ד פליג [ועי' פ"ח מכהמ"ק ה"ב]. ובאחרונים הקשו כהנים שפגלו במקדש משלמים, ולפי הרמב"ם מכיון שאין להם היתר של כלאים בשעה שפגלו א"כ לוקים משום כלאים ולא ישלמו. דהרי אין לוקה ומשלם. ובשם הגר"ח מבואר בכתבים שמפגל אינו לוקה דחשיב עבודת פיגול. ורבים וטובים תמהו אחר שיסוד ההיתר של כלאים מדין עדל"ת מה שייך להחשיב עבודת פיגול כעבודה.

והברור שלא מצות העבודה היא מתירה את האיסור כלאים. אלא יש מצות לבישת בגדים שהיא מתירה איסור כלאים. רק זמן המצוה היא בשעה שיש כאן לבישה דינית, חשיב קיום מצות לבישה ושרי איסור כלאים, וגם בעבודת פיגול יש וכמ' בזה שלבש את הבגדים. וכגון שאי יא פקע פיגולו יוקטר וכדו' הלך חשיב כשעה שיש בה קיום מצות לבישה.

כתב הרמב"ם בפ"ח ה"ד בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים. היו מטושטשים עבודתו פסולה. ובלקוטי הלכות סוף כט זבחים כתב הח"ח שטיפת דם מועטת לא פוסלת הבגד. וכפי שיטתו מיושב ק' האחרונים אחר שבימי המלואים נתנו מדם הקרבן על הבגדי כהונה יפסלו הבגדים כדן מטושטשים.

ומהר"ש תו"כ פ"ר צו יש להוכיח שלא כשיטת הח"ח דדן שם כל בגד הזקוק לכיבוס יפסל הבגד מצד מטושטשים. ולפי דברי הח"ח מה הוקשה לר"ש במשכנת לה טיפת דם על הבגד שלא פוסלת את הבגד ללבישה.

בדין לכבוד ולתפארת

הרב יוסף בוגרד

דקאי על אהרן שלושם ולא על הבגדים עצמם, וכמו"כ משמע ברבינו בחיי שכי' שם וז"ל: ע"ד הפשט שיתכבד ויתפאר בהם, וכע"ז כ' האבן עזרא. ויעויין ברמב"ן דנראה דסבר דקאי אתראיהו דכ' שם וז"ל: שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, ובהמשך דבריו שם הביא מקור לכל בגד ובגד שמצינו בו ענין כבוד ותפארת, עיי"ש.

והנראה בדבריו דגם הבגדים הם עצמם לכבוד ותפארת, וגם הכהן הלושם הם עבורו כבוד ותפארת.

והנה בגמ' מגילה יב, א, אמרו דאחשוורוש לבש במשתה שעשה את הבגד"כ, ודרשו כן מדכתיב יקר תפארת גדולתו, וגבי בגד"כ כתיב לכבוד ולתפארת, מה התם בגד"כ אף הכא בגד"כ, ע"כ. ולכא"ו צ"ב מנא להו דאחשוורוש לבש הבגדים עליו ולא רק הראה אותם להם כמו שעשה בשאר הדברים כדכתיב בהראותו את עושר כבוד מלכותו וגו' דזה היה רק בראיה.

אכן להנך דסברי דלכבוד ולתפארת קאי אהן הלושם ולא אבגדים עצמם, א"ש היטב, דמאחר ואין הכבוד ותפארת בבגדים עצמם לא יתכן שיתכבד ויתפאר בהם אלא כשהוא לבוש בהם עליו, ומשו"ה אמרו בגמ' דאחשוורוש לבש בגד"כ ועי"ז היה לו כבוד ותפארת.

כתיב (שמות כח, ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. ויש לעיין על מה קאי לכבוד ולתפארת האם על הבגדים, פי' שהבגדים צריכים להיות נאים לכבוד ולתפארת, או דקאי על אהרן שהוא היה לכבוד ולתפארת כשילבש הבגדים הללו.

ונראה דהדבר שנוי במחלוקת הראשונים. הרמב"ם (פ"ח מכלה"מ ה"ד) כ': בגדי כהונה צריכים שיהיו חדשים נאים ומשולשלין שנא' לכבוד ולתפארת, עכ"ל. ומשמע דלכבוד ולתפארת קאי אבגדים עצמם שהם צריכים להיות מכובדים ומפוארים, ומשום כך כ' הרמב"ם שיהיו חדשים נאים ומשולשלין.

אבן פפי' רבנו אברהם בן הרמב"ם בפ' תצוה (כח, ב) כ' וז"ל: ויאמר לכבוד ולתפארת ביאור שהטיפול במינים השונים בעשייתם והשלימות שיפרש עוד, הם אמנם לכבוד ולתפארת למי שילבש אותם לעיני מי שיראה אותו, עוד שם בפס' מש' וז"ל: הטעם שגם בבגד"כ שהם בגדי בני אהרן יהיה שיפור ויפוי וטובת החומר ומעשה אומן כדי שיהיה בלבישתם כבוד ותפארת עכ"ל. ומבו' דפירש דלכבוד ולתפארת קאי על אהרן הכהן שהוא עצמו יהא מכובד ומפואר ע"י שלוש בגדים נאים. וכן כ' בפ"י בעלי התוס' עה"ת שם וז"ל: לכבוד ולתפארת- שיהיה לו כבוד ותפארת שהוא משרת את הקב"ה, עוד שם בהמשך דבריו וז"ל: לאהרן אחיך וכבוד ולתפארת כלומר אחיך הוא לכבוד ולתפארת להקב"ה עכ"ל ומבואר נמי

המצנפת דכהן גדול

הרב יהוקאל טרופר

הנה שיטת הרמב"ם (פ"ח מכהמ"ק ה"ב, ושם ה"ט) דמצנפת דכה"ג לא היתה עשויה ככובע מובנה מתחילתו, אלא כורך היה את רצועת ה בד של המצנפת הארוכה ט"ז אמה סביב ראשו אילך ואילך עד גמירא ותוחב קצה המצנפת בין כריכותיו. וזהו שכתב הר"מ שצונף בה כמי שלופף על השבר, והיינו כמי שלופף בגד על מכתו, ודקדקו האחרונים דנמצא לפי הרמב"ם דראשו של הכה"ג לא היה מכוסה אלא רק צידי ראשו, וקדקדו היה מגולה.

(ואף להראב"ד דמשיג התם על הרמב"ם, כל השגתו היא בעצם צורת המגבעת של כהן הדיוט דאף בזה כתב הר"מ דזכורו ככובע על ראשו ובוזה פליג הראב"ד וסבר דלכהן הדיוט היה כובע מובנה מתחילתו. ובמצנפת דכה"ג ביארו האחרונים דבוזה לא פליג ארמב"ם, באופן הצניפה).

ובזה מתורץ מדוע השמיט הר"מ הך ברייתא דחולין קלח. דכיפה של צמר היתה מונחת בראשו של כה"ג לקיים מה שנאמר "ושמת אותו על פתיל תכלת" משום דסבר הר"מ דהמצנפת היתה כרוכה בראשו אילך ואילך ולא חיברו לה כלום, ואת זאת הכיפה של צמר הוצרכו לתפור למצנפת כי היכי דלא יהיה מיותר בגדים שעבודתו פסולה וחייב מיתה ביד"ש, ואכמ"ל. ולכך גם כיפה רגילה לא היתה משום דלא יהיה ריבוי בגדים.

וראיתי מקשין קושיה לשיטת הר"מ, האיך יתכן שכה"ג היה הולך בראש מגולה, והלא איכא דין לכסות הראש, ואף חילול ה' איכא ביה בהאי דקאזיל בראש מגולה.

והנראה בזה דלק"מ, משום דכל ענין כיסוי הראש הוא משום יראת שמים כי היכי דלא תתחזי כחציץ כלפי מעלה וכבעל גאווה. ולא רק דמי שאין לו כיפה הוא יש לו חסרון בירא"ש, אלא הכיפה בעצמותה גורמת ומרבה ירא"ש, וכדאמרי' בשבת קנו: כסי רישך כי היכי דתהווי עליך איתא דשמיא. ומעתה נראה דכה"ג לא הוצרך לכיפה מכיון דלבש בגדי כהונה, הם בעצמם פעלו את הפעולה להרבות ירא"ש בליבו. מכיון דמשרת הוא קדם ה' מלכא דעלמא. ומכיון שכך לא הוצרך הכה"ג לחבוש כיפה לראשו מפני דכבר קיים הענין ע"י בגדי כהונה דידיה.

והבאתי לזה ראייה ניצחת דאיתא ביומא כה. דבפייס לקטורת עמדו הכהנים בבגדי כהונה וכדי לדעת מהיכן להתחיל הממונה נטל מגבעתו דאחד הכהנים ובו התחילו המנין עד גמירא. ושוב קשה הכא האיך עמד כן זמן רב בגילוי ראש ללא המגבעת, [וכיפה רגילה לא היתה להם מפני ריבוי בגדים דחייב מיתה ביד"ש ועבודתו פסולה, עיי' פ"י מכהמ"ק ה"ה].

אלא ע"כ דלא הוצרכו לזה מפני בגדי כהונה דלבש באותו זמן ובכך קיים בעצמו הענין דירא"ש. (ואף לר"נ דפליג אר"ש התם הענין כן, ואכמ"ל).

לא יחגרו ביזע בחשב האפוד

הרב אהרן מצרפי

כ' רש"י בפ"י תצוה על הפסוק שנאמר באפוד שתי כתיפות חוברות יהיה לו וגו' גבהו של האפוד היה עד כנגד האצילים שנא' לא יחגרו ביזע אין חוגרים במקום זיעה לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתניהם אלא כנגד אציליהם ע"כ. חידש לנו רש"י דהך דינא דלא יחגרו ביזע נאמר גם באפוד ולא רק באבנט והגם דבגמ' זבחים י"ח ע"א מייתי להך דינא לענין האבנט מ"מ ס"ל לרש"י דה"ה לחשב האפוד.

אמנם ברמב"ם בהל' כלי המקדש פ"י ה"ב אי' ועל האבנט מפורש בקבלה ולא יחגרו ביזע במקום שמזיעין נראה מדבריו דדוקא על האבנט נאמר הך דינא. והגם דבפ"ט ה"ט כ' דארכו מכנגד אצילי הידים צ"ל דלאו משום דינא דלא יחגרו ביזע אלא דכך היא מידתו של האפוד. ועוד דבה"א מבואר דהחשן היה עד ליבו וחשב האפוד צריך להיות קשור תחת החשן דהיינו על ליבו ומשו"ה ארכו מכנגד אצילי ידיו דשם הוא על ליבו וכמבואר בפ"י.

ומטו משמיה דהגר"ז (הובא בספר הליקוטיו שם שבסוף מהדורת רש"י) דיש לחקור בהך דינא דלא יחגרו ביזע אי הוי דין בחגורה דבמקום הזיע אין חוגרים דשם אין שם חגורה והכי ס"ל לרש"י ומשו"ה אין לחלק בין חשב האפוד לאבנט או דהוי דין במקום האבנט דמקום חגירתו הוא במקום שאין מזיעין ואי"ז דין בחגירה והכי ס"ל להרמב"ם ומשו"ה אין ללמוד מהאבנט לחשב האפוד דביה נמי נימא הך דינא דלא יחגרו ביזע ע"כ.

ולכאורה על יסוד ד' הגר"ז י"ל דאף אי נימא דהוי דין בחגירה מ"מ ליכא למילף לחשב האפוד, דהנה כ' רש"י בפ"י החומש עה"פ וחשב אפדתו אשר עליו, למעלה בשפת הסיני היא החגורה ע"כ, אולם הרמב"ם שם בפ"ט כ' דיש לו להאפוד כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראים חשב האפוד, ע"כ, מבואר דלא פי' כרש"י דחשב האפוד הוא חגורה שלימה אלא רק שתי ידות שיוצאות מהאפוד. [וכי"כ שם בפ"י ט' מהר"י קורקוס].

והנה תוכן ענינו של האבנט יש לפרש דבא לקשור איבריו של האדם ולחזקם וגם לקשור בגדיו שלא יהיו רפויים. ולהרמב"ם דלא מפרש חשב האפוד בחגורה שלימה אלא רק שתי ידות נמצא דלא נועד חשב האפוד רק כדי שיהיה אפשר לתלותו עליו ואין בו ענינו של האבנט, ורק באבנט שייך שם חגירה ומשו"ה ליכא למילף חשב האפוד מהאבנט לענין הך דינא דלא יחגרו ביזע אבל לרש"י דמפרשו בחגורה שלימה, י"ל דגם בחשב האפוד יש בו ענינו של אבנט ובפרט דאפשר דהוא כאבנטו של המעיל שלושבו הכה"ג, ומשו"ה יליף רש"י חשב האפוד מהאבנט דגם בו יש שם חגורה.

חייב משמוש בציץ ובתפילין

הרב בן ציון רויזנבוים

ביומא ד"ז דאמר רבא ב"ר הונא חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ושעה ק"ו מציץ, ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה עאכ"ו. (ועיי"ש בתוס' דאינו ק"ו גמור). ומקשה הברכת פרץ משמוש זה מאן זכר שמיא והלא כל הילפותא הוא מציץ של כהן גדול שאסור בהיסח הדעת ובציץ עצמו לא מצאנו שיהא חייב למשמש בעל שעה ושעה. ועיי"ש מה שמישש בהמשמוש מועיל שלא יסיח דעתו שעי" המעשה משמוש בשעה שנזכר מהתפילין, נחקק יותר בלבו שהתפילין עליו.

אך הקשה שם דא"כ גם בציץ היה צריך להיות חייב למשמש ולא נזכר כזה חייב בציץ. ותי"ע פ"פ המבואר בסוטה ל"ח שאין כה"ג מגביה ידיו למעלה מן הציץ וכשממשמש בציץ א"א שלא יגביה עכ"פ קצת מידי למעלה מהציץ. עוד תי"ע דבביהמ"ק שאני מורא מקדש ולכן גם בלא משמוש אינו עלול להסיח דעתו. ולא זכית להביין מה שכתב הברכת פרץ דלא מצאנו חייב משמוש בציץ שהרי מפורש ברש"י עה"ת פ"ר תצוה שגם בציץ חייב למשמש.

ובגדר היסח הדעת בציץ ותפילין ידוע המחלוקת ראשונים בזה. דדעת הרמב"ם שאיסור היסח הדעת כפשוטו שלא יסיח דעתו מהם כלל שכל הזמן יחשוב עליהם. אבל דעת הרא"ש בברכות אינו כן ומוכיח דבריו מהגמרא בסוכה דמבואר שם שמותר לישון שנית עראי בתפילין והרי כשמנמנם מסיח דעתו מהם אע"כ אומר הרא"ש שגדר היסח הדעת זה שחוק וקלות ראש כי בעת שהתפילין עליו ונשא שם הנכבד עליו צריך לעמוד ביראת השם וממילא מובן למה מותר לנמנם כי אז שוכח הבלי העולם ואין אצלו שום קלות ראש ואין זה בגדר היסח הדעת.

אך כבר הקשה השאגת אריה על הרא"ש שדבריו רחוקים מפשטות הסוגיא שהרי מהפסוק והיה על מצחו תמיד לומדים שאסור להסיח דעתו בציץ (ובתפילין ק"ו מציץ) ומשמע שלא ישכח כלל מציץ שעל מצחו ולא רק שלא יקל ראשו. ועוד מקשה השאגת אריה שיהיה כבוד נאמר ומקדשי תיראו וקלות ראש במקדש אסור גם בלי שיהיה לבוש בציץ וא"כ למה צריך פסוק מיוחד לא יקל ראשו בציץ. עוד מקשה שם שהרי בכלל יש איסור קלות ראש בכל מקום שהרי מסיר מורא שמים מעליו ועובר על פן תשכח את השם אלוקיך.

ובגלל כל הקושיא האלו מכריע השאגת אריה כהרמב"ם שאיסור היסח הדעת זה כפשוטו שאסור להסיח דעתו ומחשבתו מהם בעודם עליו כמו בציץ שכתוב בו על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו כלל. (ועיי' משנ"ב סי' מ"ד ס"ק ג' שנקט כדעת הרא"ש).

ואגב דאיירינן בענין ציץ ותפילין נביא כאן עוד נקודה שצריכה ביאור, דמבואר בזבחים (ט) ששערו של כה"ג היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין, ורש"י כתב שם בפרשת ציץ שפתיל אחד של הציץ היה על המצנפת במלמלה והפתיל יצא מאמצע הציץ וא"כ למה אין פתיל התכלת האמצעי חוצץ לתפילין שהיה מעל הציץ.

ותי"ט (בספרו דברי דוד עה"ת) שאפשר שהלכו הפתילים על התפילין כמו על המצנפת, ולו יהיה שהלכו תחת התפילין ג"כ אינם חציצה אם הכתוב מחייבו לעשות כן. והמשכיל לדוד (להג' רבי דוד פארוז זצ"ל) תי"ע שאפשר לפי שהיו שם ב' פתילים היה א' הולך מצד ימין התפילין ואחד משמאלו.

גדר חייב מכנסים בבגד"כ

הרב אלהון בונים קנטור

מדקדוק לשון הפסוקים בפ"ר תצוה עולה לכאורה שבח' בגדי הכהונה טעם לבישת ז' בגדים (ובכנה הדיוט ג' בגדים) לחוד וטעם לבישת המכנסים לחוד. דבפ"ח ב' מפורש ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת וגו' ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ופגיו ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט וגו' לכהנו לי ובפ"ט לח מבואר מעשה הציץ ואח"כ ושבת הכתנת שש ועשית מצנפת שש ואבנט וגו' ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת, מבואר דכל אלו הבגדים ד' בגדי כה"ג וג' בגדי כהן הדיוט כולם נעשו "לכבוד ולתפארת". ואח"כ בפס' מ"א והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בנין אתו ומשחת אתם ומלאת וגו' לכהנו ל"י ורק אח"כ בפס' מ"ב מבואר "ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה" ומבואר דאין מטרת המכנסים לכבוד ולתפארת [שהרי לא היו נראים, אלא תחת הכתנות], אלא לכסות בשר ערוה כדי שלא יהיו הבגדים על הערוה ויחצצו המכנסים בין הבגדים לערוה או כדי לכסות אותם מפני המזבח שלא תגלה הערוה עליו כמו שיש ללמוד מדברי רש"י בסוף פ' יתרו.

ולפי דברים אלו יאירו דברי הראשונים ז"ל שרש"י ביאר בפסוק מ"ג וז"ל: "היו על אהרן" - כל הבגדים האלה וכו', "ומתו" - הא למדת שהמשמש מחוסר בגדים במיתה. והקשו עליו הרמב"א (הובא בתורת זקנים) והרמב"ן, והר"י דאורליניש (תוס' סנהדרין פג: ד"ה אין) דמבואר בגמ' בסנהדרין שם דחייב מיתה במחוסר בגדים נלמד מ'וחרגת להם אבנט וגו' והיתה להם כהנה וגו' (כ"ט, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והווי להם זרים וזר ששימש במיתה, לכן פירשו דבפסוק זה איירי אמכנסים דלעיל מיניה שא"א ללמוד מהלימוד שהביאה הגמ'. דמשם לא הוזכרו מכנסים].

ולהנ"ל הדבר מבואר בטעמו מפני מה הוצרכה התורה לחלק הדבר לשני חייבי מיתה דבמכנסים החייב הוא משום שלא מכסה בשר ערוה, ולא משום ש"אין כהונתם עליהם" שהרי המכנסים לא נעשו לכבוד וכיהון (הלשון "לכהנו ל"י" נאמר רק בשאר הבגדים) ובשאר הבגדים שמטרתם הכבוד והתפארת, אם לא לובש אותם הרי "אין כהונתו עליו" והווי כזר ששימש.

ציצית בבגדי כהונה

הרב נפתלי הערץ רבינא

בשו"ע סי' כ"א סעיף ד' יש ליהזר כשאדם לובש טלית שלא יגרר ציציותיו. ובאגורי (הביאו הלבוש) כ' וכל שציציותיו נגררות על הארץ ע"פ (ישעיהו י"ד כ"ג) "וטאטאתי" במטאטא ומד"ו ובא"ר מביא חולקים שמביאים ראי' מן ציצית הכסת (גיטין נו). והא"ר דחה דהתם היו נגררות על כרים וכסותו ושאר אינשי לא היו נגררות וכ"מ במג"א ס"ו, ובמחזיק ברכה כ' דמבן ציצית הכסת מוכח דשאר אנשים היו ציציותיהם נגררות על הארץ. והחות יאיר במקור"ח העיר ע"ד המג"א דבערוך (ערך צץ השלישי) משמע דגבי הא דבן ציצית הכסת, שאר בני"א ציציותיהם נגררות על הארץ. ועי"ע בפסקי תשובות עוד כמה אופנים וצדדים להקל בזה. ונ"ר עוד צד להקל ממש"כ הרדב"ז בפ"ט מכיל המקדש ה"ג, אחר שמבאר צורת המעיל "וא"ת כיון שהי' המעיל בעל ד' כנפות למה לא הי' חייב בציצית וכ"ת ה"נ לא מצינו שהוזכר זה כלל וכ"ת משום דבגדי כהונה צריכים שיהיו עד העקב ונמצאו הציצית נגררים ע"ג הקרקע, מה בכך על הריצפה הי' מהלך והריצפה נתקדשה" ע"כ דבריו ולפי"ז י"ל ה"ה במקדש מעט יש צד קולא בזה.

התכלת דבגדי כהונה

הרב אלהון כהרב

כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' כלי המקדש הל' י"ג: "ותכלת האמור בכל מקום הוא הצמר כעצם השמים שהוא פתוך מן הכוחל" וכתב ע"ז המל"מ: "ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו שצבע זה צריך שיהיה בדם חלזון ואף אם ימצא צבע אחר שיהא עינו דומה לעצם השמים פשיטא דלא מהני כיון שאינו דם חלזון, ובריש פ"ב מהל' ציצית ביאר רבנו שתכלת האמור בציצית הוא מדם חלזון ופשיטא שגם כאן הדין כן". אומנם במרכבת המשנה (פ"ב מהל' ציצית ה"א) כתב "משמעות לש' זה דשאר תכלת הנזכר בבגדי כהונה כשר באסטיס אע"פ שאינו מתקיים וכו' ודלא כ"ש המ"ל ול"י אמאי פסקא דהמ"ל ואנו לא מצאנו דין זה רק ציצית וכו' עכ"ל. וכן ס"ל ג"כ להגרעק"א, הצפנת פענה, האבנ"ז, והתפא"י - בדעת הרמב"ם. אמנם בתוספתא איתא לכאורה דלא כהנך אחרונים והוא במנחות פ"ט ה"ו: "התכלת אינה כשרה אלא מן החלזון" וסתמא איירי גם בבגדי כהונה ובפרט דהמשך התוספ' "שני התולעת מן התולע שבהרים" ש"מ איירי על בגדי כהונה ומשכן, אלמא דגם בהם בעינן תכלת מחלזון וכד' המשנה למלך. וכן נראה מפורש עכ"פ לגבי כלי המשכן כמל"מ מהא דאמרו בשבת (עד): "קשירה במשכן היכא הואי... שכן צידי חלזון קושרין ומתירין [פרש"י]: שכל רשתות עשויות קשרים קשרים וכו'] הרי מפורש דבמשכן היה תכלת מן החלזון וה"ה לבגדי כהונה וזו ראייה גדולה למשנה למלך. ובאמת נראה דהוא מח' ראשונים דרש"י עה"ת גבי תכלת דבגדי כהונה (שמות כ"ה פס' ד') כתב "תכלת - צמר צבוע בדם חלזון וצבעו ירוק" [וכ"כ רש"י במנחות מב: ד"ה משום] היינו דס"ל כמשל"מ. אך נראה דעת רבנו בחיי ל"כ שכתב [שם, פס' ג'] "ולא מצינו משי בנדבת המשכן לפי שהוא יוצא מגוף השרץ שהוא תולעת ולא הוכשר למלאכת שמים אלא דבר טהור" והא חלזון נמי היה במשכן וטמא? [כ"ש רש"י במנחות מ"ד. ועולה מן הארץ] - היינו דתולעת וטמא, וכ"ה בפני משה דהוא מין תולעת, והוא בשבת פ"א ה"ג וכן פשוט דברי הירושלמי כן עי"ש. וכ"כ הרדב"ז הנובי"ה והחת"ס - דטמא] א"כ ש"מ דס"ל לרבנו בחיי דתכלת דמשכן ובגדי כהונה לאו מן החלזון וכשי המרכבת המשנה.

אמנם לפי מש"כ החת"ס (יו"ד תש' רע"ו) ליכא ראייה דכתב: "וכמדומה לי שהחלזון שצובעים בו תכלת למקדש אינו מן המותר בפ"ך וא"כ צ"ל לפמ"ש רבנו בחיי (שלא היה דבר טמא) דהא דרשי שני וחלזון משום דרק לצבוע שרי אפי' בדבר טמא" ולפי"ז פשיטא דליכא ראייה די"ל דס"ל כרש"י והא דרשי הוא כ"ש החת"ס. אלא שדברי החת"ס צע"ג דלכאורה רבנו בחיי כתב מפורש ל"כ, דהק' ע"ע האיך שרי תולעת שני, ותי"ע דאי"ז מגוף התולעת אלא מתוך גרגרים שהתולעת בתוכם, נמצא א"כ דלא רק דהק' קושית החת"ס ותירץ תירוץ אחר ממנו, אלא דמפורש שמעי' דס"ל דצביעה נמי אסור - ודלא כחת"ס, וא"כ שוב איכא ראייה וכ"ש. (ושמא למד החת"ס ברבנו בחיי דמש"כ דלא מגוף התולעת הוא דבר בפ"ע ולא תירוץ האיך השתמשו בתולעת שני. וצ"ע).

מצות עשיית בגדי כהונה

כתיב בפר' תצוה (כחב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. [ובפס' ד ועשו בגדי קדש...]. ויל"ע אי' הוי מצות עשה או הכשר מצוה. והנה הרמב"ם והחנינוך למדו מהפס' הנ"ל את מצות **לבישת** הבגדים. וחזינו דאין מצוה בעשייה. ועי' קנאת סופרים על סה"מ (לג) דפשיטא ליה דמאי דכתיב ועשו בגדי קדש, אינו מצוה בפנ"ע, אלא ההלכה היא המצוה. ובס' בית אהרן (כי תשא) ביאר כוונת הר"מ דאף שלא נא' ציווי מיוחד על הלבישה [מלבד בכטח לגבי המילואים] מ"מ הציווי הוא על ההכנה לעבודה, ומהפס' הנ"ל מובן תכלית המצוה. [ועי' לק' בענין גדר החיוב].

אבל בפ"י מהל' כלי המקדש ה"ד כ' הרמב"ם **מצות עשה לעשות בגדים** אלו ולהיות הכהן עובד בהן שני ועשית בגדי קדש וכו'. והערה"ש (קדשים סל"א ד) כ' ע"ז דודאי העשייה בלא הלבישה אינו כלום ועיקר המצוה היא הלבישה.

יל"ע על מי מוטלת עשיית הבגדים, על הכהנים או על הציבור, ועי' ר"מ פ"ח ה"ז דהבגדים באים משל ציבור, ולכאור"ה לחיוב עשייתן. ויתכן דתליא בספיקו של האתון דאורייתא (לק').

עשיה לשמה

כ' הרמב"ן (כחב) והוי הבגדים צריכים עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכים כוונה, ולכן אמר ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה, שיבינו מה שיעשו. וכ"כ הספורנו בפס' (כחג) "ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו ל" - לשם כך יעשו הבגדים. [ועי' מנחות מב: תוד"ה משום דבעינן צביעה לשמה].

וענין הכוונה שכ' הרמב"ן מבואר בציוני (תצוה) שהיו צריכים עשיה לשמם, ולא היתה תפירה אחת שלא היו רמוזים בה תילי תילים של הלכות וסודות מופלאים הכמוסים בסתרי תורה, לכן היו צריכים כוונה גדולה, ולכן הוצרכו "**חכמי לב**" (כחג), כדי שיבינו מה יעשו, ולא יפגלו במחשבתם.

ועי' מש"ח בפר' פקודי (לטא) דמשו"כ רק בעשיית הבגדים נאמר "**כאשר צוה ה' את משה**" (עי' רמב"ן לוח, בסופו שעמד בזה), לומר שצריך שיפרש בהם שעושה לשמן.

ובכוה"ק (כחב) הוסיף דלא סגי בכוונה לשם קדושתן אלא הוצרכו אף כוונה לשם בעליהם, [ולכן נא' "בגדי קדש לאהרן ולבניו"]. אך עי' אבני"ז אה"ע (ב' קנז,לט) דל"מ הכי.

המני"ח (צטטו) הביא את הרמב"ן, אבל דייק מהרמב"ם שא"צ לשמה. ועי' בירוש' יומא (פ"ג ה"ו) בגדי קדש צריך שתהא אריגתן בקדש וכו' במחלוקת הוא, ופי' הקרבן העדה דנח' אם הבגדים צריכים אריגה לשמה.

ועפ"ז יתכן לפ' הפס' בפר' פקודי (לטז), **וישם אתם על כתפות האפוד אבני זכרון לבני** דלכאור ענין אבני זכרון אינו שייך לעצם העשיה, אך להנ"ל נכתב משום דהשימה צריכה להיות לשם כך.

מצות לבישת בגדי כ"ב

הרמב"ם מנה מצוה זו וז"ל בסה"מ מצוה לג היא שנצטוו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש והוא אמרו **ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך**... וכבר בארו בספרא שלבישת בגדים אלו מצות עשה. וכ"כ החנינוך (צט) שנצטוו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לגדולה וכבוד ואז יעבדו במקדש, שנאמר **ועשו בגדי קדש** לאהרן אחיך ולבניו. ועי' יד רמה סנהדרין (פג): דשמעינן עשה מדכתיב (כחמג) **"והיו על אהרן ועל בניו"**. [וכד' רש"י שם ולא כהרמב"ן (כחלה) שפי' דקאי רק על מכנסיים, ועי' זבחים יז: תוד"ה אין].

אבל הבה"ג לא מנאה, וביאר הרמב"ן (בהשגות לסה"מ) דכיון שאין שלבישת בגדים שלא בשעת עבודה שום מצוה ואין אלא הכשר עבודה, ה"ז **חלק ממצות העבודה**, ולכן אין למנותה בנפרד, שאין מונים חלקי המצוות. [אכן מסק' הרמב"ן כהרמב"ם שיש למנותה. ועי' בביאור הרי"פ לרס"ג ח"ג קצח בד' הבה"ג].

ובמגלת אסתר כ' דמצד הכשר מצוה ראוי למנותה בפנ"ע כשם ששחיטת הפסח מצוה ושריפת פרה אדומה ועוד. ולכן חשובה בפנ"ע ואף שהיא חלק מהעבודה אבל אינה חלק מהקרבן. ועי' לב שמח שם דמצות הלבישה אינה תלויה בעבודה אלא **לכבוד ולתפארת, שיהיו לסימן על הכהונה**. וכ"ד המלבי"ם (ארה"ח יח) דהלבישה היא מצוה בפ"ע.

ועי' בחי' הגרי"ז (זבחים יח) שביאר שי' הרמב"ם ליישבו מקו' הרמב"ן והגדיר דאמנם היא מ"ע אבל אינה בפנ"ע אלא חלות דין בעבודה שילבש הבגדים. [ועי' לק' בגדר הדין מש"כ רא"מ בשמו].

עי' רש"י זבחים יז: והיתה להם **הלבישה** הזאת לכהונה, אלמא כהונתן תלויה בבגדיהן, עכ"ל. ומשמע דבעצם מעשה הלבישה איכא כהונה, ועי' כ"ד דהיא מצוה מצד עצמה.

ועי' משכנות יעקב (או"ח סו"ס ח) **דצריך לברך** על לבישת בגדי כהונה כעל כל המצוות. וכ"כ המלבי"ם בארצה"ח (יחא) שברכו בשעת הלבישה אקב"ו ללבוש בגדי כהונה. ועי' איה"ש דיל"ע אם ברכו ברכה כללית על הלבישה או על כל בגד בפנ"ע.

גדר חיוב הלבישה

באתון דאורייתא כלל יט (ד"ה דוע) חקר אם חיוב בגד"כ מצד הכהן העובד דעי"ז נחשב כהן (עי' זבחים כד: וזי): ומחוסר בגדים חשיב כזר. [עי' רש"י זבחים יז: ד"ה והיתה שכ' אלמא כהונתן תלויה בבגדיהן ואי לא הוו להו כזרים:] או דהוא **דין בעבודה** שצריך בגדים והוו מכשירי עבודה (עי' זבחים פח:). ועי' בית האוצר ח"ב י.

ובשם הגרי"ז כ' בחי' ר' אפרים מרדכי יבמות (מובא במעתיקי השמועה ח"א מד) דפלוג: הרמב"ם והרמב"ן במצות הלבישה (עי' לעיל), היא דלר"מ המצוה להכשיר עצמו לעבודה, ולרמב"ן לבישת הבגדים עצמה היא המצוה שע"ז כהונתם עליהם.

ועי' מקדש דוד (לו סק"ג ד"ה כתבו) שנקט דגדר בגד"כ שמקדשים את האדם שנעשה ראוי לעבודה וכשאר כלי שרת שמקדשין, עי"ש.

מצות לבישה שלא בזמן עבודה

כ' הרמב"ם בפ"ח ה"א שמותר ללבוש בגד"כ ביום עבודתו גם שלא בשעת עבודה, חוץ מהאבנט שהוא שעטנז שאסור לכהן הדיוט שלא בזמן עבודה, והראב"ד חולק דאף באבנט מותר במקדש.

ויל"ע אם **מקיים מצוה** כשלוש שלא בשעת עבודה, ולכאור תליא בד' הגרי"ז הנ"ל דהמצוה היא חלות דין בעבודה, וא"כ לא שייך כלל מצוה ללא העבודה, (וכן לצד הב' באתון דאורייתא). אבל מד' הראב"ד דנדחה כלאים גם שלא בזמן עבודה מוכח דאיכא מצוה, וכע"ז ביאר בשיעורי רמ"ד הלוי זבחים יז:]. וכן יתכן להוכיח ממה דאיכא דין בסדר הלבישה, והוא לעיכובא להגבור"א ביומא כג: [ועי' ברכת אברהם סנהדרין יב].

וכ"ד הערול"ני ביבמות ה: (בתוד"ה כולה) דעצם הלבישה היא מצוה. [ותי' בזה את קו' השאג"א (כט) היאך עשה דבגד"כ דוחה כלאים, אף שעדיין אינו עובד]. ועי' קה"י יבמות ס"ד.

לכבוד ולתפארת

"לכבוד ולתפארת" הוא דין לעיכובא כמבואר ברש"י זבחים יח: זהו הטעם דבגדים מקורעים פסולים, דלאו בגד הראוי לעבודה הוא שאינו לכבוד ולתפארת. [וכ"מ בסה"מ לג' "ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת" ומשמע דהוא גדר בבגדים.] וכ' המנ"ח (קנב) דקריעה כל שהוא פוסלת משום הך דינא. ועי' ברמב"ם (ח,ד) בגדי כהונה מצוותן שיהי חדשים נאים ומשולשלים כדרך בגדי הגדולים שני לכבוד ולתפארת. ועי' בעה"ט כח,ד דמכנסיים אינן בכלל לכבוד ולתפארת.

ובטעמא כ' הרמב"ן (כחב) שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים... כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, בדמותן ילבשו המלכים... [ועי' רמב"ן בראשית מא,מה]. והחתי"ס הק' ע"ז דאמנם צריך בגדים חשובים אך מאידך "אל תתהדר לפני מלך". עוד כ' הרמב"ן ע"ד האמת לכבוד ולתפארת, יאמר שיעשו בגדי קדש לאהרן לשרת בהם לכבוד ה' השוכן בתוכם ולתפארת עצמם... וכתיב בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו, וקדשנו הוא הכבוד ותפארתנו תפארת ישראל.

והספורנו פי' "לכבוד" לכבוד האל יתברך בהיותם בגדי קדש לעבודתו. "ולתפארת" שיהיה "כהן מורה" (דה"ב טו,ג) נורא על כל סביביו, שהם תלמידיו החקוקים על לבו וכתפיו.

ובפר' פקודי כתיב (לטמא) **"את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן"**... וביאר הרמב"ן לעיל (לא), דלמדנו מכאן שיש בהם ב' **מעלות** בגדי שרד [כבוד], ובגדי קדש [לשרת]. והיינו לדעתו שם דבגדי השרד הם בגדי כה"ג "והכתוב יזכיר בגדי אהרן לעולם דרך כבוד, כמ"ש לכבוד ולתפארת", ודלא כרש"י שהם כיסויי הכלים.

קדושת בגדי כהונה

דעת תוס' בקידושין (נד. ד"ה בכתנות) דבגדי כהונה שנתחנכו לעבודה איכא עליהם כלי שרת, [וקודם שעבדו בהן הוי קדושת בדק הבית]. וכן משמע ברש"י יומא כד: שפי' על כלי שרת שהם בגד"כ, וכ"כ בפי' הר"ש על תו"כ (ד,ד). אך הרמב"ן והריטב"א בקידושין כ' דכתנות כהונה אינם קדושת הגוף ככלי שרת שהרי אין משתמשים בגופן אלא מכשירי עבודה הם ודינם כקדושת דמים.

המל"מ פ"ח ה"ה הק' על הריטב"א מהא דבגדי כה"ג נגנזין, דמשמע מזה שיש להם קדושת הגוף. ותי' השעה"מ (מעילה ה"ד) דהוא גזיה"כ שנא' והניחם שם, והיינו שהוא דין מיוחד שא"א לפדותן מקדושתן.

המקנה בקידושין הביא ראייה לד' הריטב"א מאחשוורוש שלא נענש על השימוש בבגד"כ אלא רק על השימוש בכלי המקדש משום שכלי שרת אינם יוצאים לחולין.

וצ"ע מהריטב"א ביומא כד: שפי' כרש"י הנ"ל דהוו כלי שרת. [והאמרי בינה (יב) הק' מהריטב"א ביומא סט]. וי"ל עפ"י הר"ש שם דכ' דכל מקום שנא' כלי שרת אצל כהן הוי בגד"כ, וא"כ אינו בזוקא דין כלי שרת, אלא שם דבר.

ועי' חזו"י מנחות (פ"ט ה"י) שדייק בד' הרמב"ם דס"ל כהריטב"א שכ' בין שאר הלי' מעילה בקדושת בדק הבית (פ"ה ה"ד), "כתנות כהונה שבלו מועלים בהם **כשאר כל הקדשים**".

גליון פ"ג - אם אשורוש לבש בגדי כה"ג

הרמ"ש כהן העיר להקשות דאמרי (מגילה יב) שלבש אשורוש בגדי כהונה, ופרש"י בגדי כ"ג, ומגילה הא, הרי יליף לה מדכתב לכבוד ולתפארת, ולשון זה כתוב בין בכ"ג (תצוה כח כ) ובין בכהן הדיוט (שם פס"מ).

ונראה ליישב דס"ל לרש"י כרשב"ם שבהן הדיוט שנה' ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת, קאי "לכבוד ולתפארת" רק על המגבעות, ולא כהאור"ח דקאי על כל הד' בגדים, ולכן מדקתני שלבש בגדי כהונה בלשון רבים בהכרח דהכוונה לבגדי כ"ג.

יצחק ליסיצין

דברי הרב מנחם ש. כהן שליט"א בענין בגדי כהונה:

א. במדרש רבה עה"פ יקר תפארת כתוב במפורש שלבש בגדי כהן גדול.

ב. יעוין בנצ"ב עה"פ "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" (ריש תצוה) שכן דבכהן גדול היו כל הח' בגדים לתפארת ומשא"כ בכהן הדיוט שכתוב כך רק על המגבעות. יע"ש. ומדוקדק דברי רש"י.

בכבוד ובתפארת, מנחם ברגמן

גליון פ"ב - בענין כבוד בית הכנסת

במש"כ הרב כהן שליט"א להסתפק באדם שחפץ לתרום נברשת לביהכ"ס, האם עדיף נברשת קטנה מזהב, או גדולה ויפה אך מחומר זול יותר. והיינו דשורש הספק הוא, מאי עדיף ששובח בגופו או במראהו. והוכיח מתרי דוכתי דמשובח במראהו עדיף, חדא מב"ב ד. דאמר הורדוס שלא יחליף הציפוי של ביהמ"ק מתכלת לזהב דהכי שפיר טפי. ותו מיומא לט. שלא החליפו דלתות ניקנור ממושחט לזהב, עכת"ד הנפלאים.

ויל"ע, דלכאורה אשכחן בכמה דוכתי אפכא, חדא דיעוין בירושלמי יומא ריש פ"ו דמסיק לענין שני שעירים, דעדיף שעיר משובח בגופו משעיר המשובח במראהו, והכי מבואר התם לענין שעורים של העומר ינו"ש, ועוד יש להוכיח מהמבואר במנחות קח: האומר אחד מכבשי הקדש, הגדול שבהן הקדש, ופרש"י, שמסתמא המובחר הקדש יעושה. ויע"ע בסוגיא ביומא כה: גדול באיברים או שמנא דבישרא, ובאוי"ש פ"ז ותמידין ומוספין ה"כ, ובמתא ירושלים על הירושלמי שם לענין אתרוגים, ובפני משה בירושלמי יומא פ"ג ה"ו בסופו ד"ה משום מילה, ובגליון הנפלא "עומקא דפרשה" גליון עב עמוד ה; ואכמ"ל.]

ומעיה י"ל דלעולם עדיף נברשת המשובחת בגופה, דהוא ערך אמיתי, והא דחזינו בתרי דוכתי דמשובח במראהו עדיף, י"ל דהתם עיון דכבר המקדש היה בנוי, בתכלת ונחושת, וחפץ להחליפו, בהא אמרינן שם ולא תעשה עדיף, דהא איכא נמי מעלה למשובח במראהו, אבל כשהולך לקנות נברשת, יתכן דעדיף משובח בגופו. וכן יש לצרף בזה עוד טעמא ע"פ מש"כ האו"ש (שם סוד"ה נמצא) דדוקא לענין קדימה אמרינן דמשובח במראהו קדים, אבל כשאינו יכול לקנות אלא אחד, משובח בגופו עדיף.

ש.ז.כ.

גליון פ"ד - בענין אמירת פטום הקטורת

ממה שדייק הרצ"ג בנוסח שכתב הטור (סי קל"ג) בשם רע"ג שאומרים אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך קטורת הסמים. פטום הקטורת הצרי וכו', ולא אומרים פרשת עיקר הקטורה [וכ"ה מנהג אשכנז]. יש להבין לפי פשטן של הענינים דה"ט כי רוצים לקרא קצת בתורה שבע"פ, וכשמ' דלגבי קודם עיקר התפלה קבעו לשנות אחר פ"ה התמי' פ' איזהו מקומן שהיא משנה וברייתא דר' ישמעאל שנחשבת כגמרא כדאי בש"ע בסי' נ', כך אחר התפלה קורים מעט בתשכ"כ (מזמור אחד) ומעט בתשבע"פ. [וזה מכוון לכאורה למש"כ בעלי הסוד המקובלים שבכל חלק וחלק שקודם התפלה כלשח עולים והולכים, וכנגד זה בכל חלק שאחר התפלה יורדים והולכים]. לכן עושים עיקר מהברייתא דפטום הקטורת ואח"ז המימרי דתנדי"א וכו' ואר"א אר"ח וכו' ואומרים קדיש דרבנן (על ישראל וכו') הנאמר אחר אגדה שהיא ג"כ תשבע"פ. ומ"מ מוזכרים בקצרה להתפלל על עיקר הקטורה של הקטורת ע"י אמירת אתה הוא שהקטירו וכו'. (ואכתי צ"ב לפי הנוסח המכונה ספרד שבו לא אומרים (בחול) אתה הוא שהקטירו וכו' דלא כמנהג אשכנז ודלא כמנהג בני ספרד).

י. פישר

גליון פ"ד - בענין מעילה בריח הקטורת

בקו העצומה שהק' הר"ש שטראוס שליט"א, הנה ה"נ ילה"ק משופר של עולה שיצא יד"ח אף שנהנה בשמיעת הקול משום דמצוות לל"נ (עי' רמב"ם הל' שופר א.ג), ומשמע דאי לאו היתיר הנ"ל הוה ביה מעילה, אף דאין שייך גזל בקול.

ועכצ"ל כחילוק הנתי"מ בסי' כח סק"ב (ועי' אחיעזר ח"ב מז,ד וקה"י קידושין מ) דרק בקדושת דמים אמרינן דמעילה משום גזל, וה"נ דברי הגר"ח שם אמורים על פועלי העושים מעילה בשל הקדש והיינו קדו"ד. אבל בקדוה"ג אינו משום גזל, וקטורת ושופר של עולה קדוה"ג ניהו.

צ. ג.

גליון פ"ג - תשובות להערות בפירוש"י על המגילה

הרצ"י קראוס הק' (א) ברש"י עה"פ וישנה ואת נערויה, שינה אותה. מה אתא לאפוקי. ונל"פ שלא נפרש מלשון פעם שניה.

ומה שהעיר (ב) כבונת רש"י בפס' ביום אחד ב"ג וכו' אפ"ל כי לפי דקדוק לה"ק היה צ"ל לחדש "השנים עשר" בה"א הידיעה, ועוד שלא יטעו מה"ט לקרוא לחדש בפתח תחת הלמד. והא דבאמת נכתב בלא ה"א י"ל כי כשנכתב בה"א משמע דייחודו מצד מאורע שבו ולא למנין חודשי השנה, [כבפ"ר נח ת,ד בחודש השביעי הוא סיון שבו פסקו הגשמים]. לכך נאמר חדש שנים עשר להורות דהוא הי"ב לחודשי השנה.

ומשה"ק (ד) סתירה ברש"י בטעם שבביזה לא שלחו ידם, לעד"נ דפכ"ט מיירי על הרוגי שושן הסמוכה למלך, ובה שייך שלא יתן המלך עין צרה. ובפ"ח מיירי באגרות שנכתבו לכל המדינות ושם הממון אינו ידוע למלך, ולכן כ' טעם אחר.

יצחק ליסיצין

ברכת שהיינו על מתנות לאביונים

הנה אם טעמא דהרשב"א דשמא השני לא יחפוך לקיים עימו המצוה אפשר אולי לחלק בין מת' לאביונים דיש לחשוש. למשלוח מנות שהוא דרך אהבה וחובה דמה"ת בלא ירצה.

אך אם נימא דהוי בין ב' ברכות דדבר שהוא מצוה בין תרי אין מברכים עליו א"כ גם על משלוח מנות אמאי צריך לכוין.

אמנם לשיטת הרמ"א דסגי במה שהוא שלח ואע"ג דרעהו לא קיבל, דסו"ס הוא הראה את האהבה ואחור (עיי"ש בחת"ס - בגליון על השו"ע) אה"נ, אך צ"ע לער"ח ושאר החולקים.

ז.ש.

אכילת זרעונים בליל פורים

מש"כ הר"ם אלטמן שליט"א להעיר במאי דאיתא במג"א דהמנהג לאכול זרעונים בליל פורים, ואמאי דוקא בליל פורים ולא ביום. ונראה דהמג"א אזיל לשיטתו בסי' קלא סק"ד דהביא מנהג שאין אוכלין זרעונים ביום דאין אומרים בו תחנון משום דדמי לאבילות המתגלגל, ומעתה כיון דעיקר שמחת הפורים הוא ביום, משו"ה ראוי לאכול הזרעונים בלילה.

כ.ז.כ.

משלוח מנות לאשתו

בהערת הרב מנחם ש. כהן שליט"א באיש ששולח לאשתו אם מקיים בזה משלוח מנות, והציע שתאמר האשה איני ניזונת ואיני עושה. לכא' אף שחייב במזונתיה אם יתן לה יותר ממזונותיה [ע"מ שאין לבעלה רשות בה אם לא מספיק שיש רשות לאכול אלא צריך קנין] נמי משמחה בזה ואמאי לאו יצא יד"ח וצ"ע.

שמחה גדולה לכולנו בעלונכם הנכבד, היוצא מידי שבוע בשבוע מלא וגדוש בהערות וחבורות משמחי לב. יתן ד' שתמשיכו הלאה בהרצת תורה והפצתה בכלל ישראל ונזכה בזכות זה לכל הישועות והנחמות בביאת גואל צדק במב"א.

ש. ר. ק.

סוף זמן תפילה

ברצוני להעיר על הנכתב בגליון פורים שדעת הר"פ שמוות להתחיל לכתחילה תפלה שנהגמר אחרי סוף זמנה, שז"א, שבמ"א בסי' פ"ט סק"ד כ' שצריך לגמור התפלה קודם סוף הזמן, וראיתו משו"ע סי' רל"ב ס"א [בשם רה"ג ומ"ש בס' האשכול בשם רה"ג שיכול להתחיל צ"ל דהוא מדין תשלומין ובש"ץ אין שייך זה וגם ליחיד זה רק בדיעבד]. וכן דעת הפמ"ג ודה"ח והגר"ז ומג"ג והמ"ב בלא שום חולק, והגאון מבוטשאטש הראשון שכתב לחלוק ע"ז. גם הגר"א באמרי נועם ט: דעתו כן וכן דעת החזו"א.

ח.ה.

מרבין בשמחה

מש"כ הר"י ליסיצין שליט"א להעיר דמרבין בשמחה היינו בשמחת התורה, א"כ מאי נימא בהא דאמרינן משנכנס אב ממעטין בשמחה, אטו ממעטין בתורה, וי"ל דבמ"ב (סי' תקנא ס"ק קג) כתב דצריך להתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה.

כ.ז.כ.

ויעבור מרדכי - אכילת מצה בתענית מרדכי ואסתר

ראשית יש"כ גדול על הרצת התורה שהינכם מזכי הרבים בגליון העצום, מצו"ב הערה לדברי הרה"ג שלמה זלמן כהן שליט"א, במה שהקשה לדברי האחרונים (הערול"נ והיערות דבש) דביארו דמש"כ בקרא ויעבור מרדכי מלמד שהעביר על דת הוא רק על שמחת יו"ט ולא קאי על מצוות אכילת כזית מצה, דכזית מצה באמת אכלו, העיר הרה"ג הנ"ל מהגמ' ביבמות קא: שמוכיחה מאסתר דאפשר לצום ג' ימים וג' לילות דלדבריהם מה הראיה אלא אכלו כזית מצה בליל יו"ט, וגם שיבטלו מצוות שמחת יו"ט ומרדכי הסכים עמה רק שיבטלו מצוות שמחת יו"ט אבל כזית מצה סבר שאסור לבטל, ולפ"ז מיושב שפיר דברי האחרונים שמצוות אכילת כזית מצה לו ביטל מרדכי כיון שלא הסכים עם אסתר, ומיושב גם הגמ' ביבמות שיש ראיה שאפשר לצום ג' ימים וג' לילות מאסתר שרצתה שיצומו ג' ימים וג' לילות ואף כזית מצה לא יאכלו, (כ"נ בס"ד, והסכימו עימי כמה ת"ח שליט"א).

מרדכי וויס

בקושיית הרש"ז כהן שליט"א במש"כ הערל"ג דעמ"י אכלו בליל פסח כזית מצה בתענית מרדכי ואסתר, הא ביבמות קא: מבואר שלא אכלו כלל מזה שאסתר אמרה צומו עלי ואל תאכלו שלשה ימים לילה ויום.

וי"ל שהרי בחז"ל מבואר שאף הקטנים צמו (עיין ילקוט תרנו, ובתרגום שני סופ"ר, ובסליחות לתענית אסתר) ולקטנים אין חיוב מהתורה לאכול כזית מצה, וא"כ קטנים לא אכלו כלל, ומזה הגמ' ביבמות מביאה הראיה שאפשר להתקיים בלא אכילה ללא שלשה ימים לילה ויום.

יהודה מרדכי ליבוביץ

במש"כ להקשות הגרש"ז כהן שליט"א על הערול"ג ביבמות דאכלו פחות מככותבת, והא בגמ' שם מבואר דלא אכלו כלל. לכא' יתכן לתרץ דהנה הא דשרי לאכול פחות מככותבת הוא משום דנישב כאילו לא אכל, דעדיין עניניו הוא, וא"כ אין חילוק בין מי שאוכל למי שאינו אוכל. וא"כ שפיר מדמה צום מרדכי ואסתר למעשה באדם שפפל לבור וכו' דלא הוי מעשה ניסים דבאמת אין חילוק דאמנם אכלו כזית אך כיון דאינו ככותבת נחשב לגבי הצום כלא אכלו. והא דחשיב לאכילת מצה בכזית, י"ל דמצוות אכילת המצה אינה להנאה, [ובפרט שמצוות לאו ליהנות ניתנוא"כ אף שעדיין עניניו הוא מ"מ חשיב אכילה למצוה.

א. י. ש.

תגובות לגליון פורים - המשך

בענין משה"ק הגרש"ז כהן שליט"א על הערול"ג מהגמ"י ביבמות וכו', אפשר ליישב דמאי דאיתא שם שאותו אדם לא אכל ולא שתה כי הערול"ג דמאי דאמר' דלא שתה כדי נסבה דהיה לו מים בבור לשתות, והרי צמא קשה מרעב כנודע, וכ"מ באו"ש פ"ה משבועות ה"כ, וא"כ הראיה היא דאם אכילה בלא שתיה ג' ימים לא היו נס"ש שתיה בלא אכילה ג' ימים דלא היו נס.

חיים יצחק ויזל

ששן זו מילה

במש"כ הרב גודמן שליט"א לבאר מאי דכתיב ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר, דכתיב ששן חסר, כיון דחסר בשלימות השמחה, דחז"ל דרשו ששון זה מילה, ובמילה איכא צערא דינוקא. ומה יונעם בהכי מאי דבקרא בסמוך ליה כתיב שמחה וששון ליהודים, ובהא כתיב ששון מלא, והיינו משום דהאי קרא קאי על שמחת הפורים, ובהא אדרבה השמחה היא בשלימות, דאפילו לא צריך להחסיר מעט זכר לחורבן וכדאיתא במור וקציעה שילהי סי' תרצה, וכן נראה דמדויק במאירי מגילה ז ע"ב דכ' חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסיר שום דבר.

ש.כ.

הנאת מרדכי מבית המן

מש"כ הר"צ רותן שליט"א ליישב דשפיר נטל מרדכי את בית המן, כיון דאחשורוש נתנו לאסתר, והיא נתנה הבית למרדכי, והא נשים לאו בנות מלחמה ניהו ואינם מצוות במחייב עמלק, עכתו"ד הנפלאים, ויל"ע דלכאורה נראה דרך בעריכת המלחמה אין נשים חייבות, כיון דלאו בנות מלחמה ניהו, אבל בשאר דברים שאינם מענין עצם עריכת המלחמה, אף נשים חייבות, דהא מצות מחייב עמלק מוטלת על כל ישראל, וא"כ להחריס ממון עמלק יתכן דמוטל אף על הנשים.

ועוד יל"ע, דהא אסתר היתה אשתו של מרדכי, וכדאיתא במגילה יג ע"א וע"ב, והא קיי"ל דמה שקנתה אשה קנה בעלה, אלא דתליא בפלוגתא רבותינו האחרונים אי האשה זוכה ישר, הרי דלא היה של אסתר. (יעויין בזה בריטב"א ב"מ יב. ושטמ"ק ב"ק עט. ונתה"מ סי' רעה סק"א, ומקור ברוך ח"ב סי' כז, שו"ת חת"ס יו"ד שא). וגם תליא אי לבעל יש קנין הגוף או רק קנין פירות (יעויין בשו"ת הריב"ש סי' רטו, שסס, ובאבנ"מ סי' פד, ובחזו"א אבהע"ז סי' עג סק"ד). וגם דיתכן הבימי מרדכי ואסתר אכתי לא תקנו דמה שקנתה אשה קנה בעלה, דהא לאו דאורייתא הוא (יעין פני גיטין עז. וקר"א סוטה כג.) אלא תקנ"ח.

ש.ז.כ.

קריאת המגילה להוציא נשים

קודם כל דבר, תודה רבה לכם על העלון הנפלא שערך בטוב טעם ועל ה"כלי הנאה" שמונשים בו דברי תורה, יהי רצון שחפץ ה' יצליח בידיכם, ותנו כבוד לתורה! הרב צבי רותן שליט"א הביא ששיטת הבה"ג דנשים אין חייבות אלא בשמיעה וכתב למילתא דפשיטא דלפ"ז אין הקורא צריך לכוון להוציאן. ויש להעיר ע"ז שהרי בתקיעת שופר נקטינן דהמצוה לשמוע ולמרות זאת אם לא כיון התוקע להוציא לא יצא השומע כידוע. וצ"ל דאע"פ שהמצוה לשמוע צריך שקול השופר יהיה ע"י בר חיובא וע"מ להוציא וכו"מ כ"ל ג"כ בקריאת המגילה.

א. קנטור

נושאי הפרשיות הבאות

ויקרא - ברכת האילנות

צו - עניני פסח והערות בהגש"פ

שמיני - מורה הל' בפני רבו

תזריע מצורע - לשון הרע

ד"ת מתאימים [עד 700 מילים] אפשר להניח בצירוף שם מלא וטל', בתבית "עומקא דפרשה" בפתח אוצה"ס בית יוסף רח' שדי חמד. או לשלוח בדוא"ל gal200@neto.bezeqint.net ד"ת בכת"י עד יום א'. חומר יתקבל בכל שבוע עד יום שלישי בערב [ד"ת בכת"י עד יום א']. אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.

גליון עומקא דפרשה יו"ל בס"ד מידי שבת בשבתו, במודיעין עילית, רמת שלמה ואלעד.

[הנושא אחיד, והכתבים מבני המקום].

ניתן להשיג את עלוני שאר המקומות בטל' 054-8463121 אפרויות ליסוד העלון במקומות נוספים, יתקבלו בשמחה.

לכבוד חג המצות הבעל"ט

יצא בס"ד גליון מורחב

בעניני פסח בהלכה ובאגדה

[ענינים עד 700 מילים].

וכן הערות [קצרות] בהגדה של פסח.

נא להעביר בדיסק או בדוא"ל

עד יום שני ז' ניסן בצהריים

חומר בכת"י [עדיפות ב'] יתקבל עד מוצש"ק ויקרא.

דרשות שב"ק

פר' ויקהל - פקודי

הגאון רבי י. מאיר שושן שליט"א ימסור שיחה בפרה"ש לביל שב"ק בביהמ"ד "היכל יצחק" (צד שמאל) בשעה 9:35

הגאון רבי ירחמיאל קראם שליט"א ימסור שיחת חזוק בעניני פסח ביום א' כ"ח הבעל"ט

בביהמ"ד "אחדות ישראל" בין מנחה למערב בשעה 5:40 בערב לנשים ימסור שיחה במקום הנ"ל (בעז"ג) בשעה 8:45 בערב

ביהמ"ד "היכל יצחק"

מניני תפילת יום כיפור קטן

יום שני כ"ט אדר

12:00 - פלאה	3:20 - כביהמ"ד הגדול
12:19 - כביהמ"ד הגדול	4:50 - כביהמ"ד הגדול
1:00 - צד שמאל (סלבודקה)	(שעה לפני השקיעה)
1:20 - כביהמ"ד הגדול מנין חדש	5:10 - צד שמאל (סלבודקה)
2:00 - צד שמאל (סלבודקה)	5:25 - פלאה

עזרת נשים פתוחה במנינים שבביהמ"ד הגדול

אלו יעמדו על הברכה על אשר נשאם ליכם להוצאת גליון, מפרסמים עושי מצווה

למען עתיד ילדיך
תכנית "שמח תשמח"
לפרטים: 050-4150605

לעיילא ולעיילא
שדי חמד 13
כל מעדני השבת

רשת צרכניות בר-כל
הרשת החרדית

המרכז לשיווק בשר עופות ודגים טרי יום יום שיווק הקריה
אבני זור 18 | טל: 08-9740777 | פקס: 08-9743265

זינגר גבס גושן

קוים
מדרוך הסלפון של מודיעין עילית

עלון זה הודפס ב-
צילומנציה
רח' מסילת יוסף 9

רהיטי הקריה
רח' שדי חמד 1

מרכז השיווק חד פעמי • חומרי נקיון • ניצים נתיבות המשפט 2

עשה תרומתך קבע
תרמים לעניי העיר ורואים ישועות